

En tes som genomgående drivs i boken är att den handelspolitik som förs grundar sig på ett samspel mellan ideologiska faktorer, intressen och institutioner. Införandet av Smoot-Hawley-tullarna innan depressionen under mellankrigstiden och utvecklingen på utrikeshandelsteorins område får tjäna som exempel på förebilder och idéer (ideologiska faktorer) till den förda handelspolitiken efter andra världskriget. Storbritanniens och USAs, de dominerande stormakternas, intresse av frihandel under slutet av 1800-talet och efter andra världskriget samt GATTs roll att vidmakthålla och förstärka den fria handeln får utgöra exempel på intressen och institutioner som format handelspolitiken under olika perioder.

I mitten av 1970-talet uppstod ett trendbrott, och en tilltagande protektionism kunde observeras. Denna tog sig främst i uttryck i form av ökade icke-tarifära handelshinder som tex "frivilliga" exportrestriktioner. Bhagwati diskuterar detta närmare och vilka effekter det kan ha haft på handeln. Han försöker sedan identifiera vilka krafter som verkat i protektionistisk riktning. Här nämns en långsammare tillväxt och ökade obalanser i världsekonomin samt USAs hotade ställning som världens ekonomiska stormakt. Det finns emellertid motverkande krafter som tex det alltmer ömsesidiga beroendet i världsekonomin. Som förebilder för en mer liberal handelspolitik idag framhåller Bhagwati de nya industriländerna i Sydostasien (NIC-länderna). Trots att man i utrikeshandelsteorin kan finna visst stöd för en utvecklingsstrategi med importsubstitution och uppfostringstullar (the infant industry argument) verkar en exportledd inriktning ge det bästa utfallet. Den nya utrikeshandelsteorin, vars modeller kännetecknas av ofullständig konkurrens, skulle kunna utgöra ett stöd för en aktiv handelspolitik med ett ökat inslag av exportsubventioner och tullar, s k strategisk handelspolitik. Bhagwati granskar dessa modeller kritiskt och pekar på svårigheterna att omsätta resultaten i praktisk politik. I stället förespråkar han en fortsatt liberal handelspolitik. Avslutningsvis ges några konkreta förslag på hur de frihandelsvänliga krafterna skulle

Jagdish Bhagwati:

Protektionismen

Hösten 1987 gav Jagdish Bhagwati några föreläsningar till Bertil Ohlins minne vid Handelshögskolan i Stockholm. Dessa har kommit att utgöra stommen i hans bok *Protektionismen* (SNS förlag, 1989, i översättning av Sune Karlsson). Bhagwati, som är en av världens mest framträdande ekonomer inom ämnesområdet internationell ekonomi, analyserar här orsakerna bakom efterkrigstidens liberalisering av utrikeshandeln, den ökade protektionismen på 1970-talet samt de tendenser vi kan spåra i dagens handelspolitik.

Boken diskuterar inledningsvis den liberalisering av handeln som skett efter andra världskriget. Enligt Bhagwati har denna haft klara positiva effekter på handelns storlek och tillväxten i världsekonomin. Han försöker också förklara de undantag som förekommit från denna strävan mot ökad frihandel i handeln med jordbruksprodukter och textilvaror samt i delar av utvecklingsländernas utrikeshandel.

kunna stärkas. Det gäller en rad institutionella förändringar bla för att komma tillrätta med det missbruk av anti-dumping-åtgärder och utjämningsstullar som beskrivs i boken.

Protektionismen är till omfånget en liten bok (160 sidor), men den har ett rikt innehåll. Både statsvetenskaplig och ekonomisk litteratur används för att underbygga resonemangen. Boken är befriad från modelltekniska spetsfundigheter, vilket gör att den lämpar sig för en bred läsekrets. Den är dessutom skriven i en lätt-sam och humoristisk ton. Bhagwati myntar tex en del nya begrepp som "Drakulaeffekten: om det onda exponeras för solljuset förgörs det". Denna spelar en viktig roll i bekämpandet av protektionistiska förslag, och Bhagwatis bok kommer sannolikt att fylla denna funktion. Perspektivet på de handelspolitiska frågorna är i huvudsak amerikanskt eller globalt. Inte minst för svensk publik tror jag detta kan vara nyttigt. Den svenska debatten de senaste åren har företrädesvis gällt vad som kommer att hända i Europa efter 1992.

Ekonom *PÄR HANSSON*
Institutionen för nationalekonomi
Umeå universitet